

**СВЯТА ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦИСТСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ
В ОКУПАЦІЙНИЙ ПЕРІОД
(за матеріалами газети «Сумський вісник»)**

Німецька пропаганда в роки окупації торкалася не тільки питань культурних і суспільно-економічних процесів, але й висвітлювала проведення як традиційних для України, так і нових свят.

У газетах періоду окупації згадується про відзначення релігійних, наприклад Великодня, а також традиційних соціалістичних свят, як Міжнародного дня солідарності трудящих. Не залишало поза увагою німецьке командування проведення Шевченківських днів чи річниці виходу *«Енеїди»* І.П.Котляревського. Акцентуючи увагу на природжених родинних почуттях українців, пропагувалися Дні матері і Дні родини в Німеччині. Але найбільш значними і масштабними були відзначення Дня народження фюрера і, як зазначалося в періодичному виданні того періоду *«Сумський вісник»*, Дня визволення (напад Німеччини на СРСР). Інформація про свята, їх історію і проведення висвітлювалася крізь призму німецької пропаганди в періодичних виданнях, які виходили на окупованій території.

Шевченківським дням був присвячений майже весь випуск газети *«Сумський вісник»* від 11 березня 1942 р. На першій сторінці подано матеріал про славетне життя поета, письменника і художника. У короткій біографічній довідці письменника, поданій у статті *«Славетне життя»*, автор наголошує на ролі Москви у тяжкому житті поета. Г.Сергієнко акцентує увагу у статті *«Митець слова»* на тому, що *«Шевченківські дні стали днями нашого національного свята»*. Цікавим є порівняння із святкуванням Шевченківських днів у 1937 р. У замальовці *«Як жид спаскудив шевченківське свято в Україні»* показано, що тоді після *«марксистського освітлення»* біографії Шевченка перед виставою *«Назар Стодоля»*, представленій завідуючим агітпропом Лашнюковим, сама вистава була зірвана цим же Лашнюковим. Привертають увагу також статті *«Шевченко і Європа»* та *«Шевченко - художник»*, які висвітлюють не тільки мистецький талант письменника, але й погляди інших митців Європи на його творчість. На честь тієї, так і не представленій вистави 1937 р., під час святкування 81-ї річниці з дня смерті поета колектив Сумського драматично театру поставив п'єсу *«Назар Стодоля»*. Також 11 березня 1942 р. відбувся концерт, *«присвячений пам'яті незабутнього Шевченка»* [1].

Не оминило німецьке командування й святкування Великодня. У «Сумському віснику» від 24 березня 1942 р. розміщено оголошення про те, що в святкові дні Сумська комендатура встановлювала скорочений робочий день до 12 години опівдні у п'ятницю 3 квітня, і вихідні дні у суботу, неділю і понеділок, відповідно - 4, 5, 6 квітня [2]. Випуск «Вісника» від 5 квітня 1942 р. частково присвячений святу Великодня. Статті першої полоси видання своїми гучними фразами звертають увагу на ту велику «роль», яку зіграла нова влада в поверненні християнських свят і вільної віри у Бога, якої «так намагалися позбавити нас більшовики». Стаття «Великодні звичаї» описує традиції проведення свята в селах Сумщини [3]. У наступному номері газети описувалося святкування Пасхи німецькими солдатами в Україні [4].

Також було відновлено святкування Св.Трійці. 24 травня відновилася Божа служба в головному алтарі Троїцького собору. Як зазначено у повідомленні «Сумського вісника» від 23 травня 1942 р. «старанністю парафіян і церковної ради на чолі з її головою М.Н.Орбинським храм в значній мірі було відремонтовано. Зроблено під керівництвом художника Фонталена новий красивий іконостас і нові царські врата». Служба мала проходити урочисто, а за читання Євангелія протоієрей О.Амвросій виголосив казання. 25 травня в день Св.Духу в соборі відбулось храмове свято [8].

Новим для українців стало святкування 53-ї річниці з дня народження Адольфа Гітлера. «Сумський вісник» від 19 квітня 1942 р. першу полосу присвятив вшануванню честі й слави фюрера Великої Німеччини. Привертає увагу стаття бургомістра м.Суми Я.Дяденка «Вождь, визволитель України», в якій висловлюється подяка фюреру за те, що він «вितягнув Україну з темряви», бо «той, хто бажає дістатися з темряви до світла, мусить мати вождя». Все населення Сум запрошувалося до святкування дня народження Гітлера, яке проходило в приміщенні кінотеатру ім. Т.Г.Шевченка 20 квітня о 16 годині [5].

Цікавим доповненням до свят періоду окупації є День матері, що святкувався 17 травня у Німеччині. Стаття від 15 травня 1942 р. у газеті «Сумський вісник» наголошує на душевності, родинності і ролі цього свята, закликаючи українців брати приклад з арійців, для яких це свято стало символом нації [6]. У наступному номері газети в статті під назвою «Як шанувати матір Німеччина» доповнює інформацію про свято описом ідеального становища матерів в Німеччині, наголошуючи на тому, що це поводження - краща риса арійців [7]. Але найбільш помітно висвітлювалася річниця вторгнення німецьких військ на територію України - «Рік перемог» (як зазначено у номері «Сумського

вісника» від 21 червня 1942 р.). На честь свята в цей день з 18 до 19 години проходила радіопередача «до роковин з дня священної війни Великої Німеччини проти большевизму», під час якої були прочитані статті «22 червня 1941 року» і «Брехня з розбитих бастионів» [9].

Звертає увагу той факт, що висвітлення проведення свят в окупаційній пресі з кінця 1942 та в 1943 рр. майже припиняється. Це мабуть пов'язано з поразками вермахту на фронті.

30 січня 1943 р. Німеччина святкувала 10 річницю встановлення влади націонал-соціалістичної партії. Інформацію про це подано у випуску «Сумського вісника» від 7 лютого 1943 р. На першій і другій сторінках надрукована «Відозва фюрера», яку виголосив рейхсміністр д-р Геббельс у Берлінському Спорт-Палаці з нагоди дня 30 січня. У ній йшлося про тяжкий і почесний шлях до влади у Німеччині націонал-соціалістів, їхню важливу роль у встановленні майбутнього світового порядку тощо. Містилася в ній і критика більшовизму. При цьому акцентувалася увага на тому, що б могло статися з Україною і Європою, якби «22 червня 1941 року Німецька армія в останню хвилину не піднесла свого щита захищаючи континент» [10].

До подиву, 54-та річниця з дня народження Адольфа Гітлера не знайшла своє відображення на сторінках преси. На відміну від 1942 р. ні 36 номер «Сумського вісника» від 18 квітня, ні 37 номер від 21 квітня не містив жодної згадки про святкування дня народження фюрера.

Намагалося німецьке командування відновити на окупованих територіях й традиційні для населення весняні суботники. Так, у номері «Сумського вісника» від 28 квітня 1943 р. можна побачити заклик до загальноміського прибирання вулиць, дворів тощо [11].

Оминувши увагою день народження Гітлера у 1943 р., окупаційне командування все ж таки не забуло про святкування Дня визволення, тобто другої річниці вторгнення нацистських військ на територію України. Стаття з гучною назвою «2 роки» з першої полоси випуску «Сумського вісника» від 22 червня 1943 р. описує нелегку роль німецького війська в боротьбі з більшовизмом. Привертає увагу виправдання зимового відступу, який пояснюється тим, що начебто територія, яку залишили війська при відступі все одно не переважить за розміром ту територію, яку захопили нацистські війська за перші півтора роки війни.

Не забули звернути увагу читача й на нову «щасливу долю» українського селянства, яка стала такою лише з 22 червня 1941 р. Так, у статті «Радість селян» наводяться приклади покращення життя з дня початку «великої битви за визволення народів Советського Союзу с-під більшовицької системи терору й поневірня».

Говорилося також про всезагальні дії Великонімеччини по всіх фронтах в статті «*Після двох років*» «*Сумського вісника*» від 7 липня 1943 р. [13].

На честь «*свята*» 20 червня відбувся концерт для за участю артистів Сумського міського театру. Згідно з даними статті «*Сумського вісника*», присвяченої цьому заходу, до участі у концерті приєдналися деякі військовополонені. Так, Поскрепко Олексій розпочав виступ акробатичними номерами. Офіційна частина, яка мала тривати одну годину, розпочалася з маршу «*Фест*» Тейке. Концерт складався з 10 номерів, які включали в себе виступ хору та окремих артистів. З пропагандистською метою після концерту було запрошено «*відвідати їдальню і житла полонених щоб наочно довідатися про умови їхнього життя*» [12].

Пропагандисти не оминули увагою й літературне життя України. Так, стаття «*Видатна дата в житті України*» робить наголос на тому, що «*1943 рік з'являється роком споминів про батька української літератури І.П.Котляревського, бо саме на цей рік припадають чотири дати, що знаменують декілька найвизначніших подій з історії українського життя і літератури*». На 1943 р. припала 145-та річниця з дня видання «*Перелицьованої Енеїди*», 125-річчя зі створення «*Наталки-Полтавки*», 105-та річниця з дня смерті І.П.Котляревського і 40-річчя з дня відкриття йому пам'ятника в Полтаві. У «*Сумському віснику*» подано опис дня відкриття пам'ятника, який «*став великим маніфестаційним святом в придуленій царським режимом Україні і одночасно перетворився на значну політичну демонстрацію. На заборону міського голови Полтави виносити промови українською мовою усі гості встали і покинули приміщення*» [14].

Отже свята у період окупації стали одним з основних засобів пропаганди нацистської влади. Через висвітлення інформації про свята німецьке командування під вигідним для себе кутом намагалося показати себе як кращу альтернативу більшовицькій владі.

1. Сумський вісник. - 1942. - 11 березня.
2. Сумський вісник. - 1942. - 29 березня.
3. Сумський вісник. - 1942. - 5 квітня.
4. Сумський вісник. - 1942. - 10 квітня.
5. Сумський вісник. - 1942. - 19 квітня.
6. Сумський вісник. - 1942. - 15 травня.
7. Сумський вісник. - 1942. - 17 травня.
8. Сумський вісник. - 1942. - 22 травня.
9. Сумський вісник. - 1942. - 21 червня.
10. Сумський вісник. - 1943. - 7 лютого.
11. Сумський вісник. - 1943. - 28 квітня.
12. Сумський вісник. - 1943. - 22 червня.
13. Сумський вісник. - 1943. - 7 липня.
14. Сумський вісник. - 1943. - 6 серпня.